

Zákony ctihodného Gemerského kontubernia

My gróf Juraj Thurzo z Betlanoviec, palatín Uhorského kráľovstva, sudca Kumánov, a tiež najvyšší a doživotný župan Oravskej stolice, tajný radca vznešeného kniežata a pána, pána Mateja II., z Božej vôle kráľa uhorského, dalmátskeho, chorvátskeho, slavónskeho a zvoleného kráľa českého, rakúskeho arcivojvodu, vojvodu burgundského, markgrófa moravského, grófa tirolského atď., a miestodržiteľ Uhorska.

Znením tejto listiny zverujeme do pamäte oznamujúc všetkým, ku ktorým sa dostane. Pretože sme boli požiadani náležitou inštanciou, a to skrz ctihodných a slávnych mužov, pána Juraja Fabriciho, pastiera - seniora v Jelšave a skrz Petra Sextia, duchovného pastiera v Štítniku, seniora pánov pomocníkov v Gemerskej stolici, a tiež skrz M. Leonarda Martina Rosnóbán z cirkvi v Rakovanoch, a skrz samotných pánov pomocníkov celého kontubernia zahrňujúceho augšburské vyznanie v Gemerskej stolici, a to v ich mene aj osobne, ráčime zákony čiže artikuly kontubernia, ktoré sme my sami spísali do osobitnej knižôčky, predstaviť a našou autoritou palatína osvedčiť, oznámiť a potvrdiť, ktorých znenie vo všetkých článkoch je takéto:

I. pravidlo

1. Cirkev bez služobníka (ministra), využívajúca pomoc niektorých susedných duchovných pastierov, a najviac pána seniora alebo najbližšieho spoluseniora, musí pozvať nejakého muža dobrej viery, aby kvalitne kázal.
2. Vzdelaný muž, ktorého nejaké zhromaždenie povolalo, aby mal kvalitnú kázeň, nech sa po pozvaní konfesie alebo samotného seniora spoločne stretnú a nech má pre pozorných poslucháčov nejakú svoju kázeň, pokial' je to možné, ktorú si vyžiadal niekto z duchovných pastierov od seniora alebo spoluseniora.
3. Ked' ju prednesie dobre a farníci toho miesta ho uznajú za vhodného, sice nie úplne ho prijmú, ale prostredníctvom niektorých farníkov seniorovi dajú vediet, kde sa bude konať prešetrenie jeho života, mrvov, spravodlivostii, vzdelanosti, ordináciu a vyznaní. Ak má nejaké svedectvá o predchádzajúcej konverzii, tak nech sa tie čítajú. Ked' sa napokon s farníkmi dohodnú, nech sa s jedným či druhým bratom porozpráva o príjmoch cirkvi, ktoré mu svedomito oznámia.
4. Muž vhodný, aby mal ministerium, a ešte nevovedený do úradu, nech prostredníctvom seniora požiada s odporúčajúcimi listami od celého bratstva o svätú ordináciu, aby im oznámil rozhodujúce stretnutie medzi zákonne povolaným a ním samotným.
5. Ked' sa vráti z ordinácie, nech ukáže seniorovi listy, ktoré ho povierajú vykonávať službu, a nech tam zostane, ani sviatosti nech nevyslhuje skôr, ako bude podľa zvyku vovedený do cirkvi a tam na zhromaždení nech napokon požiada o prijatie.

6. Nový cirkevný služobník má povinnosť úctivo požiadat generálnu synodu, aby ho prijala do toho bratstva, a keď upíše svoje meno a prisľúbi poslušnosť, za prijatie vloží poviňne jeden uhorský zlatý do pokladne bratstva.
7. Nikto, kto bol povolaný, nemôže náhle odísť, ale z vďačnosti sa patrí, aby to oznámił aspoň jeden rok vopred. A tak tomu, kto odíde od farníkov, nebudú podľa regúlu poskytnuté žiadne výdavky na cestu, ak nebude počestne prepustený na základe dohovoru a z vôle farníkov.
8. V prípade ak jeden druhému zaberie miesto alebo sa podvodom votrie do farnosti, - o čom sa až doteraz v tomto zbožnom bratstve nepočulo -, nech mu je to do budúcnosti zakázané pod hrozou vyhnania. Brata, ktorý sa dobre zaslúži o rozvoj, budú všetci podporovať.
9. Služobník, ktorý príde odinakiaľ, nech si prinesie potvrdenie. Ten, ktorý odtiaľto odchádza, nech si potvrdenie vyžiada, za ktoré nech vloží jeden uhorský zlatý.
10. Diakonov nech zavolajú duchovní pastieri so súhlasom veriacich a nech si vyskúšajú v chráme kázat za prítomnosti poslucháčov. Tí, ktorí sú prijatí, nech si verne plnia svoje povinnosti. Nech preukazujú svojim duchovným pastierom zbožnú poslušnosť, nech od nich závisia, a tým, ktorí sú už dávno stáli, nech sa pridelí finančná podpora. Diakonov nech pred ľudom neprivádzajú do rečí, ale ich vhodne odporúčajú.

Ak by niekto od duchovných pastierov utržil nespravodlivosť, nech to predloží nie pred ľudom, alebo pred svetským úradom, ale pred seniorom a bratstvom.

II. pravidlo

O učenosti a posvätných úkonoch

1. Všetci bratia, ktorí bývajú v našom bratstve, nech sú čistého aug-sburského vyznania, nehlásajú nové učenie, ale svojim poslucháčom predkladajú to učenie, ktoré je založené na apoštolských a prorockých spisoch a obsahuje tri znaky: apoštolský, nikaejský a atanázsky. Služobník ani necituje učencov, ani sa o nich nehovorí.
2. Akúkoľvek pomoc nech poskytuje Svätá Biblia a nech sa na ňu obracia, ďalej zbierka učenia Filipa Melanchthona, menší Lutherov katechizmus a iní odskúšaní autori a otcovia.
3. Pri kázaní nikto nesmie dávať najavo svoju učenosť pred jednoduchými ľuďmi, ani sa pýtať zbytočné otázky a to, čo nie nevyhnutné, ale keď sa to týka výnimočných mužov, môže si od nich niečo vypožičať.
4. Vyžadujú sa hodiny evanjelia, nedel'nej výučby a Zákonov, pretože sú pre poslucháčstvo prospiešné; v období 40-dňového pôstu pred V. nocou nech sa verne preberá s mládežou katechéza, nech sa konajú skúšky a nech sa to isté deje počas nedelí.
5. Deti majú byť krstené v chráme s výnimkou nevyhnutných prípadov a ani kvôli hostinám alebo dlhšej neprítomnosti krstných rodičov, v nebezpečenstve nech sa krst uskutoční na druhý alebo na tretí deň, bez modlitby a za poplatok 1 zlatý.

6. Sviatost krstu ktorýkoľvek duchovný pastier nech vykonáva zbožne a oddane, na základe nariadených Kristových prikázaní, za odriekania zbožných modlitieb, bez nejakých okázalých slávností a rušivých vplyvov.
7. Krstiteľnica nech sa v chráme prechováva úctivo a v čistote a pred krstiteľnicu nech neprichádza žiadен rozrušený duchovný pastier alebo krstný otec; nech sa od krstu držia ďalej tí, ktorí sú poškvrnení usvedčenými zločinmi, rozliční hanebníci a tí, ktorí sa nechcú učiť katechizmus.
8. Rodičia nech sú napomínani, aby svojim synom často pripomíňali, že tak ako sú pokojní pri krste, musia na to pamätať po celý svoj život.
9. Ak sa narodí nejaký chlapec, musí o krst požiadat pomocníka cirkvi osobne sám otec, nie pôrodná babica alebo starena. Podobne aj samotný otec pozýva krstných otcov a krstné matky; v prípade neprítomnosti otca, nech to vykoná pokrvný príbuzný alebo sused.
10. Aby sa v cirkvi dialo všetko vkusne a podľa poriadku, zakazuje sa vykonávať sviatost krstu pôrodným babiciam aj všetkým ostatným mimo tých, ktorí sú tým poverení (Korintanom 14, Makabejským 16).
11. Horlivý duchovný pastier často napomína svojich poslucháčov, aby sa uchyľovali k viere a posvätnému učeniu a nesnažili sa o rozhrešenie až v poslednej chvíli svojho života. Augustínus toto vraví: „Rozhrešenie neskore, zriedka býva skutočné“.

12. V slovách večere Pánovej čítame jednoduchý výrok, ktorý vyslovil svojimi vlastnými slovami o pravom a skutočnom rozhrešení, o ukážke skutočného tela a jeho krvi, o hodných a nehodných.
13. Vykonanie večere nech sa udeje podľa stanovených pravidiel s používanými vecami, chlebom a vínom, chlieb nech leží samostatne, nie spolu s niečím iným.
14. Nech sa neslávi omša bez oznámenia, ani nech sa nevykonávajú iné posvätné úkony, nech kňaz hovorí jazykom ľudu, nech sa vyjadruje jasne a presne, aby všetci mohli počúvať a pochopit. Nech sa chlieb nedvíha nad hlavu; nech sa neporušuje cirkevné ustavenie týkajúce sa omše a kde sa môže, nech sa spieva na úvod.

III. pravidlo

O slávnostných úkonoch a rítoch

1. Duchovný pastier, ktorý bol zavolaný do cirkvi z iného miesta, keď príde, nech nemení modlitby a zbožné slávnosti skôr, ako si ich obzrie, ale nech ich zachováva. Ak je niečo treba nevyhnutne zmeniť, nech to urobí nie na základe svojho súkromného rozhodnutia, ale so súhlasom seniora a cirkvi.
2. Pri vykonávaní posvätných úkonov nech si duchovný pastier oblieka cirkevné rúcha, a to rovnako pri vykonávaní sviatostí, ako aj pri kázaní a nikto nech ich nevezme.
3. Už raz zrušené posvätenia, akými boli posvätenia vosku tenkých sviečok atď. nech viac nikto nezavádzza do cirkví nášho bratstva.

4. Nech sa zrušia nadbytočné sviatky a modloslužobníctva vymyslených svätcov, to, čo však bolo prijaté od očistených cirkví, nech sa však zbožne a pravdivo všade zachováva. Čo sa týchto týka, bol ustanovený ich presný zoznam.
5. Vovedenia do chlapčenstva nech sa zachovávajú najmenej počas štyroch týždňov, nie viac, a nech sa nevovádzajú mŕtvi, čiže nech sa napomínajú živí, aby spoznali Božie dobrodenie a vzdávali mu vdăky, a snažili sa zbožne vychovávať deti. Oslavy vovedenia do chlapčenstva, kde by nebolo možné ich zrušiť, nech sa predsa len umierňujú.
6. V čase 40-dňového pôstneho obdobia nariadujeme spievať svetskú pieseň Bud' pozdravená Kráľovná atď. predtým, ako sa precvičuje školský katechizmus, a to v domácom jazyku.
7. V čase svetských sviatkov, počas nediel' a vo sviatočné dni nech sa nič nepredáva, ani jedlo ani pitie, alebo iné tovary, až pokial' sa nevykonajú bohoslužby v chráme: nech sú potrestaní tí, ktorí by proti tomuto nariadeniu konali.
8. Počas večerných modlitieb nech sa zbožne a tahavo spievajú žalmy. Avšak hymny, ako skôr - o smrti svätých, nech sa nespievajú, len v prípade, ak sú očistené.
9. Nech je úctivý pohreb mŕtvyx. Pohreby zbožných veriacich nech sa konajú za zvonenia zvonov a pri speve v čestnom sprievode. Všetko je to pripomenutie a na spôsob Archanjelovej trúby a zmŕtvychvstania. A nakoniec nech sa počas pohrebu vyhýbajú neprimeranému plaču alebo skôr kvíleniu. Theofas. 4.

IV. pravidlo

O školách a ich rektoroch

1. Vedľa chrámu nech sa nachádza budova školy určená pre vzdelávanie mládeže, čo je hlavnou úlohou a súčasťou Cirkvi.
2. Kde je duchovný pastier Cirkvi a budova školy, tam nech sa z odvádzaných výnosov živí rektor čiže učiteľ chlapcov a tieto výnosy si nikto iný nemôže privlastniť.
3. Rektor školy nech je ako prvým prijatým pastierom a keď ho tento posúdi za vhodného, potom nech je odporučený ľuďom. Rektor školy podlieha pastierom, s ktorým sú na jednej strane kolegovia a zároveň on je poslucháč samotného duchovného pastiera, ktorému nech prejavuje verejne aj súkromne náležitú úctu a poslušnosť a pred ľuďom nech ho ohováraním neprivádza do zlej povesti.
4. Pretože školy sú podporou pre službu, rektori nech venujú predovšetkým úsilie, aby mali chlapcov, ktorí sa zbožne vzdelávajú vo vedách a usilovne sa venujú mravom. Potom sa môžu svedomito venovať aj cirkevným spevom a nech svojim pastierom slúžia aj v iných veciach. Nech sú však úplne oslobodení od povinností, ktoré prináležia pastierom, ako je vykonávanie krstov a iné.
5. Rektor školy nech nenavštievuje krčmu alebo pohostinstvo, ani nech sa neoddáva pitkám a nech nepobieha v nočnom čase.

6. Rektor školy nech nie je z nejakej nespravodlivosti obvinený pred súdom, ale pred svojím pastierom, pokiaľ je to možné, nech získa späť vážnosť, ak však rektor školy nechce poslúchať, nech ho obžalujú pred seniorom.
7. Ako počestne rektor príde, tak nech aj odíde, nie z nejakého ľahkovážneho popudu, ale keď uplynie dohodnuté obdobie.
8. Bezcharakterní buriči, pijani a tí, ktorí sú na hanbu pre školy, nech sú potrestaní podľa zásluh. Naše bratstvo bude podporovať zbožných a čestných rektorov ako svoju súčasť.
9. Rektori povolaní na synodu nech sa na ňu chystajú.

V. pravidlo **O manželstve a sobášoch**

1. Deti nech uzatvárajú manželstvo s dovolením a súhlasom rodičov. Rodičia však nemôžu deti nútť alebo tlačiť do pre nich nemilých sobášov. Ani nesmú dosiahnuť nezákonné zväzky, pokiaľ existujú závažné dôvody a príčiny. Manželstvá uzavreté príliš nárychlo nech najskôr odsúhlasia rodičia.
2. Dievčatá nech sa vydávajú až po dosiahnutí pätnásteho roku a mládenci po dosiahnutí dvadsať jeden rokov.
3. Pretože sa vyžaduje zákonný vek pre uzavretie manželstva, napokolko sa môže, nech sa vyhýba pokrvnému príbuzenstvu. Zakanzujú sa sobáše až do štvrtého stupňa vrátane neho, a to rovnako v pokrvnom aj blízkom príbuzenskom stave.

4. Novomanželia nech podľa zvyku dva týždne pred slávnostným sobášom ho ohlásia, aby sa vyhli omyлом, nech prídu pomodliť sa, nech vyznajú vieru v týždni potom, ako budú preskúšaní a až potom nech sa zúčastnia večere Pánovej.
5. K sobášu nesmie dôjsť pred ohláškami, modlitby nech sa nekonajú v nočných hodinách, ale vo večerných hodinách.
6. Ked' dôjde k nedovolenému spolužitiu pred sobášom, nech je zo strany oboch úradov verejne potrestané, aby ostatní mali strach a zachovávali zbožnú počestnosť a čistotu. V období 40-dňového pôstu ani v čase adventu nech sa sobáše neslávia.
7. Dospelí smilníci, zlodeji a iní zločinci, nech sú tvrdšie potrestaní, a to ak aj nie od predstaviteľov verejného poriadku alebo úradníka, tak nech nie sú v susedstve; za také zločiny ich treba inde vyhnáť a nikto nech ich v tomto našom bratstve neprijme.

VI. pravidlo

O živote učencov a poslucháčov

1. Ktorýkolvek brat ked' v najväčšej viere zistí, že jeho sused pácha hriech, nech ho bratsky len medzi nimi napomenie, aby sa upokojil a nech ho nedostane do rečí pred ľudom, nech sa na neho viac zamerá a jeho samotného nech poučí, nech sa to nestane v prítomnosti iných, aby sa ten znova vrátil k šľachetnosti a medzi vereiacich. Nech sa vyhýba ľahkovážnostiam, hrám v karty, svedec-kým prísahám, tyranstvu a opitosti. (Ep. 5)

2. Duchovní pastieri, ktorí vykonávajú povinnosti svojho povolania, nech sa nemiešajú do nikoho, ani nech neprevádzkujú obchod s niekým iným, nech sa nezúčastňujú pitiek, ani nech sa horlivo nepúštajú do spolku s nižšími vrstvami, ani sa príliš nezbližujú v krčmách.
3. Nikto zo služobníkov nech sa kosákom nemieša do cudzej žatvy, a to krstením, sobášením, vovedením do snúbeneckého stavu alebo do chlapčenstva. Ale môže sa tak stať s povolením podľa zákona riadne ustanoveného duchovného pastiera.
4. V deň Zjavenia Pána (na sviatok Troch kráľov) nech duchovní pastieri pod vedením neobchádzajú (veriacich), je to totiž zbytočné. Duchovní pastieri to však môžu robiť so svojimi poslucháčmi, aby to, čo robia, očistili od týchto zbytočných okázalostí. Nech sa to stane pri čítaní žalmov (?).
5. Duchovný pastier cirkvi nesmie svoje stádo opustiť bez súhlasu seniora, len keď je poučený podľa zákona.
6. Poslucháčstvo totiž nemá právomoc poslat preč duchovného pastiera cirkvi kvôli nejakým ľahkovážnym príčinám, len ak spozorujú, že jeho učenie alebo mravy sú nevhodné, jasne a dostatočne prednesú seniorovi na synode príčiny odvolania. Ak niekto bez meškania duchovného pastiera vykáže, žiadni iní na jeho miesto nesmú nastúpiť, len ak ho vhodne príjmu späť a s bratstvom sa pomeria. Skôr však nech poslucháčstvo má svojho duchovného pastiera v úcte, nech mu prejavujú poslušnosť vo všetkom, čo sa týka ministeria. Matúš 10. „Kto vás počúva, mňa počúva.“ Hebrejom 13: „Poslúchajte svojich predstavených.“

7. Počas sobôt nech poslucháči zanechajú spoločné pitky a nočné revy a nech sa pripravujú k uctievaniu Boha. Nech sú zakázané zlorečenia, hrozné a všetky zločiny. Tí, čo neuposlúchnu, nech sú potrestaní od svetských úradov väzením, mnohými údermi bŕčom od duchovného slova.
8. Nikto nech svojmu duchovnému pastierovi verejne počas kázania neodpovedá vyvračaním, ani nech ho neprivádza do rečí. Žalobca však nech príde pred seniora, nie pred štátneho úradníka, ktorý ľahko privíta stažnosť na duchovného pastiera. (I Tim. 5)
9. Na Svätodušné sviatky nech je zakázané voliť kráľov, aby boli ľudia na cestách a iné spolčovanie.
10. Musia mať riadne zriadené cirkevné príjmy určené na vydržiavanie služobníkov a nech zanechajú svojim duchovným pastierom nie prekážky, ale vylepšenia. (Príslovia 3 O priali a poctách u Boha). Poslucháčstvo musí tiež poskytnúť dobrovoľnú obetu, a to bez zbytočných rítuálov. „Totiž miluje toho, kto šťastný dáva.“ Korintanom 9.
11. Samotní duchovní pastieri pod hrozbou trestu vyhnania nesmú priviesť výnosy do mínusu, aby neboli považovaní za zlodejov cirkevných majetkov a za zhubných pre svojich nástupcov.
12. Ktokoľvek zamestnaný v mieste svojej farnosti nech sa nevenuje cudzej, uprázdnenej, ani nech sa neschádza s farníkmi uprázdnenej cirkvi, len keď prijme milosť od seniora a bratstva.
13. Na miesto odídeného nech nikto nenastúpi, pokial' sa to najskôr čestne a úplne dostatočne neudeje, ba dokonca nič nezaváži, ani keď ho zavolajú. Menovaní sedliaci nech prídu na kongregáciu pod hrozbou pokuty 12 zlatých.

VII. pravidlo O synode a úrade

1. Senior, ktorý sa chystá slávit generálnu kongregáciu, musí rozoslať dva týždne pre ňou obežník, označí ho do hlavičky ako „Ak sa buде zdať užitočné“, v ktorom rázne a poviinne nariadi, aby sa každý pripravil.
2. Pozývací list nikto neodloží, ale ho musí v označenom čase rýchlo preniesť svojmu susedovi.
3. V čase zvolania (kongregácie) nech je v stanovenú hodinu každý duchovný pastier prítomný, a to pod hrozbou trestu 1 uhorského zlatého.
4. Každý z bratov vloží dvakrát do roka do pokladne bratstva 12 zlatých.
5. Všetky platby a pokuty sa v úplnosti zaplatia pred sviatkom sv. Juraja.
6. Ak duchovný pastier na niekoho poukáže, nech nie je obžalovaný pred svetským úradom, ale nech ho predvedú pred seniora. Ak spôsobí nejaký človek z nižšej vrstvy bezprávie duchovnému pastierovi, nech je najskôr obžalovaný pred miestnym súdom, aby sa to dostatočne udialo na obranu duchovného pastiera. Ak by to však bolo málo, nech ho predvedú pred seniora.
7. Prosíme zemepánov, aby si neprisvojovali právomoc voči duchovným pastierom v prípade, ak správne neučia a správne nežijú. Ak niečo proti nim majú, nech to oznamia seniorovi.
8. Tí, ktorí počas roka predstúpia k verným rukám seniora, nech sa žiadnym spôsobom nebúria voči jeho rozhodnutiu. Ak niekto

v mene bratstva vynaložil nejaký obnos, musí to ku koncu roka okolo sviatku sv. Juraja vyúčtovať. To, čo mu bolo verejne zverené, nech to tam aj všetko vyúčtuje.

9. Každý senior musí v roku okolo sviatku sv. Juraja opäťovne obhájiť svoj úrad, aby mali bratia slobodnú možnosť na riadnu zmenu zvolením niekoho iného.

A tak sme My na základe skôr spomenutej žiadosti zo strán pánov služobníkov, ktorá bola riadne a vznešene prijatá, tieto zákony a články od slova do slova, bez nejakého skrátenia a rozšírenia prikázali zapísat do tejto našej listiny, a tie isté našou autoritou ako palatína, ktorú plným právom v tomto Uhorskom kráľovstve užívame, prikázali pripraviť na schválenie, ratifikovanie a potvrdenie. Nakoniec ich schvaľujeme, ratifikujeme prostredníctvom znenia a svedectva tejto našej listiny. Dané v slobodnom kráľovskom meste Košice, desiateho júla roku Pána 1610.

Gróf Juraj Turzo

(Preklad doc. Mgr. Ľrika Juríková, PhD., Trnavská univerzita)